

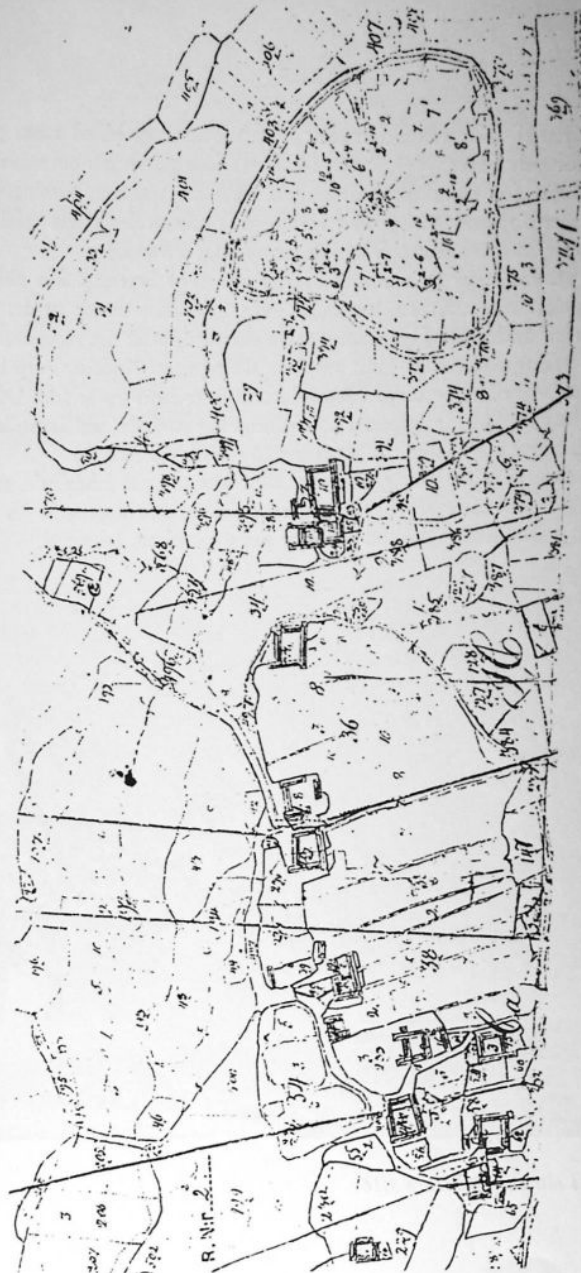
STARRARP

En del föremål från stenåldern har hittats i Starrarp bland annat på marker tillhörande Starrarp 3, 7 och 14. Dessa föremål vittnar om mänsklig aktivitet här för flera tusen år sedan. Först långt senare, gissningsvis kring 800-talet uppstod en by med fast boende och jordbrukande befolkning, som kan ha utvandrat från Hårderup eller Frenninge.

År 1476 stavar man bynamnet Starop och 1684 Starrarp. Det råder delade meningar om namnets betydelse. Några forskare menar att det är ett mansnamn, andra ett fågelnamn, stare eller att det är det rikligt förekommande starrgräset, som givit upphov till namnet. Ändelsen -arp betyder arv, arvegård eller torp. Äldsta kartan över Starrarp är från 1704. Då var endast 34 hektar uppodlat. Gårdarna låg samlade i en långsträckt by från Starrarp 1 i väster till Starrarp 10 i öster vid mossen. Boskapsskötseln var en viktig inkomstkälla. Äkrarna var inhägnade, men utanför dessa utbreddes sig betesmarker och skog, som upptog 90 % av byns totala yta. Skogen bestod till stor del av surskog, främst al.

Slädparti i allén till Starrarp 3:16.

Starrarp 1836

I bäcken som rinner norrifrån hade varje gård sin skvaltkvarn. Hundra meter nordväst om byn fanns "brydestuan".

Vid tiden för laga skifte 1836 fanns 10 gårdar med sammanlagt 31 delägare. Invånareantalet var 175. All bebyggelse var samlad, förutom ett soldattorp strax norr om byn och tre soldattorp längs i sydost. Dessa fyra torp revs i samband med skiftet.

Efter skiftet fick bönderna sammanhängande ägor istället för en mängd smålotter. Flertalet bönder var tvungna att flytta ut till i många fall helt oppodlade marker. Ett intensivt odlingsarbete började och kom att vara till en bit in på 1900-talet. Under samma tid började hantverkare och näringsidkare sin verksamhet.

På 1870-talet inmutades stora områden av fäladsmarken i norr. Djupt nere i denna backe finns nämligen ett stenkolslager, som dock aldrig blev exploaterat.

Efter skiftet delades i flera fall de 31 lotterna i mindre jordbruksenheter. Starrarp 3:26 är den sista jordbruksfastighet, som avstyckats. Detta var 1923. Sedan dess har endast sammanslagningar förekommit. Mekanisering och rationalisering inom jordbruket, med staten som stark pådrivare, har gjort att antalet aktiva jordbrukare i byn har halverats under tiden 1914—1985. På 1930-talet byggdes några hus på nya tomter, men därefter har inga nya fastigheter tillkommit. Starrarp har varit förskonat från skogsplantering på åkermark. Landskapet är fortfarande omväxlande med åker, äng och skog i skön blandning. Fortfarande präglas

Nya smedjan i Starrarp i början av 1930-talet.

Kringgående sömmerskor i Starrarp i början av seklet. När de inte var ute på gårdarna och sydde, så hade de sin arbetsplats i den västra lägenheten i "Tregubbahuset". Fr.v. Jenny Persson, Hjärås, Hilda Jeppsson, Starrarp, Kersti Andersson Starrarp, Mina Persson, Hjärås, Selma och Augusta Andersson, Starrarp.

bygden av små- och familj jordbruk. Pendling till större orter har möjliggjort, att i nästan alla hus och gårdar finns fast boende människor, som gör att Starrarp är en i högsta grad levande by än idag. Fortfarande samlas årligen Starraps byalag, för att överlägga om byns angelägenheter, men mest för att hålla traditionen levande.

Vi skall nu göra en vandring genom Starrarp och omnämna en del intressanta saker. Vi börjar i väster. I första huset på vänster hand hade Åkerblom sitt skrädderi från och med 1935. Mittemot fanns Starrarps bil- och bensinstation, vilka var i drift till omkring 1980.

Där själva byn börjar hade den legendariske bagare Olander sitt bageri på vänster hand. Därefter passerar vi Starrarp 2:2. Det är den enda gård i Starrarp, som ännu idag 1986, har kvar exakt samma areal, som den blev tilldelad vid skiftet 1836 och där byggnadernas läge är de samma. I undantagslägenheten på denna gård startade Åkerblom sitt skrädderi. I gränsen till nästa gård, Starrarp 3, låg "Skumpens" födelsehem cirka 100 meter norrut från landsvägen.

Starrarp 16:6. Ganska typiskt utseende på en större gård i Frenningebygden på 1800-talet. Gården är numera delvis ombyggd.

Strax innan affären, men på vänster hand fanns Stockholmskällan, som aldrig sinade. Enligt hörsägen så fyllde markägaren den med sten 1868 av ren förtrytelse. Orsaken var att detta förfärliga torkår, så vallfärdade törstande människor och djur till denna källa och trampade ner den lilla gröda som fanns på gårdens ägor. Källan kan ha haft en avgörande betydelse för byns tillkomst. Sedan har vi före detta affären, som ursprungligen byggdes som skola i början av 1840-talet. Affärsrörelsen startade omkring 1853 och upphörde 1973. Ägarna har varit i nämnd ordning: Per Håkansson, August Håkansson, Karl Kristensson och Anton Håkansson. Bland alla funktioner affären haft genom tiderna kan nämnas, att den varit poststation med egen poststämpel.

Nu tar vi av mot Bjälkhult. Första gården Starrarp 7 är en av de intressantaste i Starrarp. Här skall bara i korthet nämnas, att den sedan mycket lång tid tillbaka varit arrendegård tillhörande det Lillienbergska fideikommisset, men friköptes 1926. Den har dessutom varit delad i två gårdar från 1843 till en bit in på 1940-talet.

Starrarps Bollklubb. A-laget i början av 1940-talet. Överst fr.v. Frans Månsson, Albin Johansson, Gunnar Ekelund, Erik Åkerblom, Einar Åkerblom, Egon Åkerblom. Mellan fr.v. Gunnar Persson, Dertil Eriksson, Stig Eriksson. Nederst fr. v. Svante Hassel, Hilding Johansson och Nils Karlsson.

Till höger om vägen har vi Starrarps boställe, numera friköpt från staten. Det var ett trumpetarboställe.

På vägen mot Bjälkhult passerar vi vid två tillfällen över den så kallade "Ölickeback" där det åtminstone förr "spökade". Kanske hade spökerierna samband med byns begravningsplats, som finns intill bäcken. Bäckens namn torde betyda bäcken som kommer från Ödelyckan. På skifteskartan finns nämligen ett område uppe mot Bjälkhults gräns, som benämnes Ödelyckan.

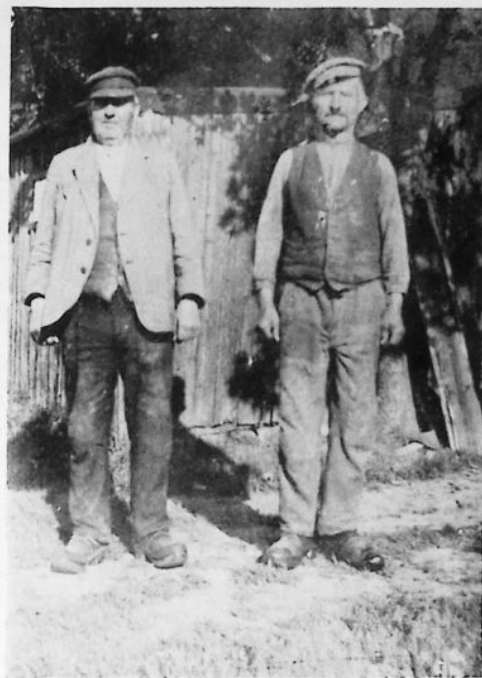
Precis innan vi passerar gränsen till Bjälkhult, ser vi ett gammalt soldattorp, som byggdes såsom ersättning för något av de soldattorp, som revs i samband med skiftet.

Vi återgår nu till Starrarps by och tar vägen mot Skumparp. Där passerar vi strax Starrarps smedja som byggdes 1929. Verksamheten upphörde 1972. I huset näst efter smedjan hade Ture Månsson sin måleriverkstad. Snart passerar vi även Starrarps skola, där undervisningen bedrevs från 1852 till 1967. Strax efter skolan ser vi en herrgårdsliknande byggnad, som byggdes 1893.

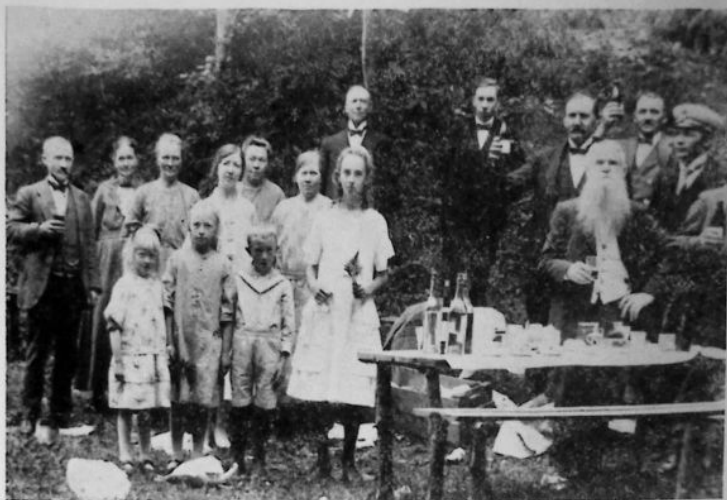
Åter till vägkorsningen och sedan mot Starrarps Ora. Först har vi det så kallade "tregubbahuset" byggt i mitten av 1800-talet. Här har olika hantverkare varit verksamma i de tre lägenheterna. Bland dessa kan nämnas skräddare Jernberg, skräddare Grankvist, Gunnar skomakare, Kersti sömmerska samt en som hette Sjöberg, som gjorde nötknäppare i Molinmodell för Hemslöjden i Malmö.

Nästa anhalt gör vi där Starrarps gamla smedja legat. Den torde ha byggts i mitten av 1800-talet. Smedjan upphörde i och med att Hultgrens flyttade och byggde nya smedjan. Byggnaden revs på 1960-talet.

Till höger mittemot smedjan har vi riksdagsman Mårten Trulssons gård. Mårten Trulsson var riksdagsman i slutet av 1800-talet. Denna gård låg ursprungligen vägg i vägg med Starrarp 10:6 norr om vägen och slapp

T.v. Måns Möllare och t.h. dragon Lindstrand.

"I Starrarpa sta' e alle man gla' ." Här är starrarpsbor på utflykt till Forsakar 1925. På bilden syns bl.a. bagare Olander med sitt yviga skägg och längst till höger trafikbilägare Ragnar Persson.

visserligen utflyttningskyldighet vid laga skifte men flyttades frivilligt 1850. — Väster om Starrarps mosse hade Starrarps bollklubb sin fotbollsplan 1926—1943.

I mossen skar man förr "tör", men dess kvalité var inte den bästa. Mossen är indelad i tårtbitsliknande lotter, i vilka flertalet fastigheter i byn är delägare.

Ett par hundra meter längre fram finns en av byns gemensamma grustäkter och här har även funnits en "brydestua".

Lite längre fram låg skräddare Per Månssons hus. Det är numera borta. Vi passerar sedan några gårdar, alla utflyttade från byn vid laga skifte, tills vi ser ett hus alldeles invid vägen. Här bedrevs på 1870-talet skolundervisning i det östra rummet. Ungefär mitt emot detta hus, en bit från vägen har funnits ett småbruk. Där bodde den smått legendariske dragonen Lindstrand, som enligt egen uppgift varit exerciskamrat med Elvira Madigans löjtnant Sparre.

Strax efter ser vi en äng något söderut. Där finns Sjunkastock. Det är en

källa med järnhaltigt vatten, som troligen haft funktionen av hälsokälla långt tillbaka i tiden.

Sedan är vi snart framme vid mölledammen. Den grävdes på 1850-talet för att ge vatten åt en så kallad ovanfallsmölla.

Öster om dammen, uppe på backen, har varit en väderkvarn typ holländare. Den fungerade under 1930-talet som postutlämningsställe och revs slutligen 1951. Senare var postutlämningen inrymd i ett mindre skjul mitt emot möllan, norr om vägen.

Avslutningsvis bör nämnas två gamla ramsor, som har samband med Starrarp. Den första lyder så här:

Vombs höe
å Starrarps gröe
e lanna öe. (öde)

Det finns olika tolkningar av denna ramsa. Innebörden i nästa ramsa råder det däremot inget tvivel om.

I Hjåråsa lann
e de vibor å vann,
i Sniberupa by
e de jämmer å gny,
men i Starrarpa sta
e alleman gla!